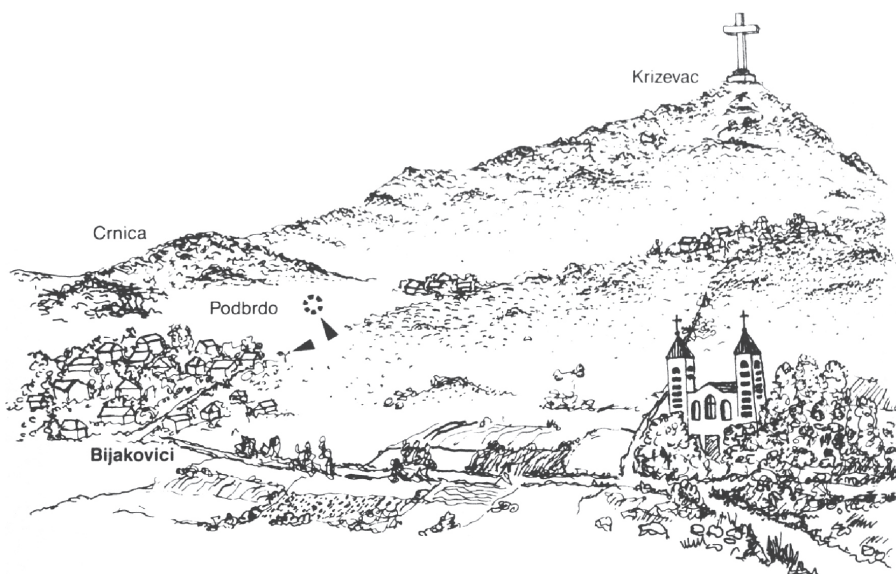

PRILOG ISTRAŽIVANJU FENOMENA MEĐUGORJA: ZVUČNI ZAPISI IZ PRVIH DANA UKAZANJA

TIBOR KOMAR
Odsjek za etnologiju i kulturnu
antropologiju
Filozofski fakultet u Zagrebu
Ivana Lučića 3
Zagreb HR-10000

UDK 232.93
Izvorni znanstveni članak
Original scientific paper
Primljeno/Received: 24.05.2013.
Prihvaćeno/Accepted: 28.05.2013.

U ovom radu autor analizira načine korištenja zvučnih zapisa i intervjua iz prvih dana navodnih ukazanja u Međugorju. U mnoštvu dostupne literature o Međugorju, samo se nekolicina autora odlučila ozbiljno pozabaviti ovim snimkama, procjenjujući njihovu arhivsku kao i sadržajnu vrijednost. Razlog toj nezainteresiranosti mogli bismo potražiti u činjenici da određeni dijelovi zapisa ne dopuštaju previše proizvoljnih tumačenja te su često osporavani i podcjenjivani od strane zagovornika međugorskih ukazanja.

Slika 1. Crtež Međugorja i okolice. (izvor: *La face cachée de Medjugorje*, 1988. g., str. 3)

Prvi put boravio sam u Međugorju u srpnju 2010. godine pridruživši se kolegici Marijani Belaj i kolegi Tomi Vinščaku na već uhodanom terenskom istraživanju. Budući da nisam imao prethodnih hodočasničkih iskustava, privukla me mogućnost istraživanja na jednom od najkontroverznijih svjetskih vjerskih odredišta. Pitanje Međugorja se upravo nekako u vrijeme našeg posjeta ponovno aktualiziralo jer na prijedlog Pape Benedikta XVI. vatikanska Kongregacija za nauk vjere utemeljuje komisiju od sedamnaest stručnjaka čiji je cilj provjeriti navodna međugorska ukazanja i na kraju dati službeno objašnjenje i odluku. Komisijom predsjedava talijanski kardinal Camillo Ruini, inače predsjednik Biskupske konferencije u Vatikanu, a osim stručnjaka iz kanonskog prava, teologije, psihologije i mariologije među članovima je šest kardinala, pa tako i metropolit vrhbosanski Vinko Puljić kao i zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić.¹ Bez želje da u ovom radu ulazim u polemiziranje oko moguće odluke Crkve o karakteru Međugorja koja i danas „visi“ u zraku između *constat de non supernaturalitate* i *non-constat de supernaturalitate*², drugim riječima dugogodišnje krajnje neodređenosti Crkve prema tom fenomenu, pokušat ću se osvrnuti s nekoliko priloga na audio-snimke iz 1981. godine koje nam je ustupio kazivač Grgo Kozina, svjedok prvih ukazanja. Na terenu, u svoj sili dostupnog materijala o Međugorju ove snimke učinile su mi se zanimljivima kao rijedak autentični materijal s mjesta događanja. Grgo Kozina, radio-amater iz Međugorja, bio je među prvim ljudima koji su u zaselku Bijakovići, posljednjih dana mjeseca lipnja 1981. godine na današnjem Brdu Ukazanja prisustvovali viđenjima Gospe od strane šestero malodobnih vidioca, Ivanke Ivanković, Mirjane Dragičević, Vike Ivanković, Ivana Dragičevića, Marije Pavlović, starih između 15 i 17 godina te Jakova Čole, desetogodišnjaka. Za razliku od, po nekim procjenama, petnaestak tisuća ljudi koji su nahrupili u Bijakoviće 28. lipnja 1981. godine, Grgo Kozina tog je petog dana ukazanja ponio ručni magnetofon kako bi na licu mjesta zabilježio ono što se događa. Randall Sullivan (2004:88) tvrdi da je upravo Grgina snimka od petog dana ukazanja, nedjelje 28. 06. 1981. god., prvi postojeći dokument ukazanja uistinu s mjesta na kojem se ono navodno dogodilo. Grgo Kozina time je u neku ruku postao etnograf *insider*, iako bi mu možda bolje odgovarao naziv neslužbenog reportera svih tada aktualnih događanja. Kao jedan od rijetkih tehnoloških entuzijasta u malom mjestu poput Međugorja, Grgo je već početkom 1960-ih godina osnovao radio-klub te se bavio i fotografiranjem. U jednom od

1 <http://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/komisija-za-fenomen-medjugorja-u-2012-ne-završava-rad> (20.8.2012.)

2 „ustanovljenost ne-nadnaravnog“ i „ne-ustanovljenost nadnaravnog“

razgovora, kazao nam je da je i sam fotografirao događaje tih dana, čak u jednom trenutku i posudio svoj fotoapararat župniku fra Jozi Zovku, no za razliku od audio-snimki, filmovi s njegovim fotografijama iz tih dana nikad nisu preživjeli konfiskaciju *Službe državne bezbjednosti* tadašnje Jugoslavije.

Slika 2. Grgo Kozina i počeci radio-kluba sredinom 1960-ih.
(izvor: *Međugorje i Bijakovići u Brotnju*, 1979. g., str. 101)

Zbog dobrog poznavanja tehnologije, Grgo je bio zamoljen da barata i s ostalim snimkama, tako da je osim vlastitih vrpca, bio u posjedu i svih ostalih magnetofonskih intervjua s vidiocima koje su u vremenu od 27. - 30. 06. 1981. god. napravili prvo fra Zrinko Čuvalo, međugorski kapelan, a nakon povratka u Međugorje 27. 06. u poslijepodnevnim satima, osobno i međugorski župnik fra Jozo Zovko. Isprva se vjerovalo da su vlasti zaplijenile ove snimke kad je fra Zovko uhićen 17. 08. 1981. god., ali fra Ivo Sivrić³

3 Ivo Sivrić, autor knjige „*La face cachée de Medjugorje*“ rođen je u Međugorju 1917. godine. Nakon što je završio studij filozofije i teologije u Mostaru, zaređen je 1941. god., a zatim odlazi na doktorski studij u Zagreb pa Rim, gdje je doktorirao 1947. godine. Sivrić emigrira u SAD, predaje na sveučilištu Duquesne u Pittsburghu, a nakon što postaje američki državljanin, osam puta posjećuje Međugorje. Bio je direktor Hrvatskih franjevačkih publikacija i radio je kao kapelan u St. Louisu. Umro je 28. listopada 2002. godine.

Koautor i urednik knjige, Louis Bélanger, rođen je u Quebec Cityju 1941. godine. Nakon studija političkih znanosti na Sveučilištu Laval, bavi se istraživanjima na području psihologije i parapsihologije na Sveučilištu Freiburg u Njemačkoj (1968.-1974.). Između 1975. i 2005. god. vodi istraživanja paranormalnih pojava pri Bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Montrealu te na Odsjeku za znanosti

priповijeda kako ih je njegov dobar prijatelj, Grgo Kozina, uspio kopirati prije toga, a onda mu proslijediti kopije. Pokušao je Grgo povratiti i nekoliko zaplijenjenih kazeta od milicije iz Čitluka, ali bez uspjeha te fra Sivrić smatra da su vjerojatno jedna ili dvije kazete zauvijek ostale izgubljene (1988:36). Na ustupljenim snimkama kroz gotovo pet sati materijala možemo pratiti nekoliko zanimljivih cjelina odvijanja događanja u prvim danima viđenja. Kako navodi Sullivan, (2004:83), nakon što se fra Zovko vratio u Međugorje te večeri 27. lipnja 1981. god., dočekalo ga je mnoštvo automobila i gužva. U župnom dvoru ugledao je magnetofon te preslušao intervju koje je njegov zamjenik, kapelan fra Čuvalo, tog jutra vodio s vidiocima Ivanom, Vickom i Marijom. Nakon dogovora, fra Zovko i fra Čuvalo usuglasili su se da je najbolje rješenje dalje ispitivati svu djecu redom i odvojeno te snimati razgovore kako bi se njihove priče kasnije mogle usporediti i neslaganja pribilježiti. Obojica su u to vrijeme bili uvjereni da su navodna ukazanja dječje fantazije, igra ili pak medicinsko stanje uzrokovano konzumacijom droge.

Što se tiče samog broja postojećih snimaka, izvori navode različite podatke. Fra Sivrić govori o 17 snimaka (1988:35) dok Klanac spominje 18 (1997:204). Tri prvotna intervjua s vidiocima snimio je fra Čuvalo; dvije snimke, petog i šestog dana ukazanja, snimio je Grgo Kozina dok su ostalo zapisi osobnih intervjua fra Zovka s vidiocima. U neku ruku, mogli bismo reći da su nam snimke Grge Kozine od 28. i 29. lipnja 1981. god. etnografski puno zanimljivije jer su nastale upravo na mjestu navodnog ukazanja te se danas jedino preko njih donekle može uhvatiti atmosfera kakva je vladala u Bijakovićima u prvom tjednu ukazanja. Grgo Kozina snimanju je pristupao vrlo profesionalno i smireno, pokušavajući napraviti dokumentarni zapis sa što manje konstruiranja te se ponekad pojavljuje kao narator događaja, ali s druge strane, teško je zanemariti i njegovu ulogu sudionika. Budući da zbog snimanja uvijek stoji blizu vidioca, obično je on taj koji glasno prenosi okupljenom mnoštvu u pozadini ono što se događa u „prvim redovima“.

i religije Sveučilišta u Québecu. Znanstveni je savjetnik, istraživač i komentator četiri serije od 45 filmskih dokumentaraca o paranormalnim pojavama i serije dokumentarnih filmova o kontroverzama u znanosti. Boraveći u Međugorju, snimao je vidoce za vrijeme četiri "ekstaze" i propitivao razne fizičke i psihološke hipoteze kojima je pokušao objasniti prirodne karakteristike svjetlosnih pojava i vizija. (izvor: <http://en.louisbelanger.com/the-hidden-side-of-medjugorje/>).

Slika 3. Grgo Kozina s magnetofonom i vidiocima usred mnoštva ljudi na Podbrdu, 29. 06. 1981.

(izvor: <http://www.medjugorjetoday.tv>)

Pri tome Grgo vrlo objektivno pokušava sagledati stvari, što potvrđuje Jean-Louis Martin u svom *Izvešću* navodeći kako mu je: „...Grgo Kozina, mještatin, rekao da brzina kojom su se djeca penjala na brdo nije bila čudesna već su vjerojatno bili u dobroj fizičkoj kondiciji.“ (Martin 1985:45), pritom aludirajući na neke izjave očevidaca koji su tvrdili da su vidioci netom prije ukazivanja Gospe jurili nadljudskom brzinom gore prema brdu, preskačući kamenje i grmlje kao od šale.

Nakon preslušavanja ustupljene digitalizirane verzije snimki, pokušao sam istražiti na koje su načine ove vrpce do sada korištene ili interpretirane. Proučavanjem literature uvidio sam da su potpuni i relevantni transkripti vrpce dostupni u samo dvije knjige, pisane s potpuno oprečnim ciljevima i zaključcima. Prva od njih ona je fra Ive Sivrića „*La face cachée de Medjugorje*“ iz 1988. godine, napisana na francuskom jeziku pod uredništvom kanadskog psihologa Louisa Bélangera. Naredne godine otisnuta je i na engleskom pod nazivom „*The hidden face of Medjugorje*“. Fra Sivrićeva knjiga vrlo je iscrpno i detaljno djelo na preko 400 stranica teksta⁴ koje zaključak o karakteru Međugorja ne prepušta slučaju već upravo na detaljnom preslušavanju

4

Od toga preko 200 stranica transkripata vrpce.

snimki temelji svoj negativan sud o ukazanjima. Druga je knjiga „*Na izvorima Međugorja*“ Darije Škunce Klanac, hrvatske iseljenice u Kanadi i gorljive zagovarateljice međugorskog svetišta, izdana 1997. u Mostaru na hrvatskom jeziku i vrlo brzo na francuskom pod nazivom „*Aux sources de Medjugorje*“. Kako sama autorica kaže, potrošila je mjesece na vađenje transkripata te njihov prijevod na francuski, iako ostaje pomalo nejasno zašto je takav iscrpljujući proces radila ispočetka budući da joj je tada već desetak godina bila dostupna knjiga fra Sivrića u kanadskom/francuskom izdanju, a koju i sama navodi u svom popisu izvora (Klanac 1997:205). Jedan od razloga mogao bi biti taj što fra Sivrićeva knjiga predstavlja Međugorje kao prevaru dok je Klanac vrlo osobno uključena u predstavljanje Međugorja kao istinskog svetišta tako da i danas tamo svake godine organizirano vodi grupe kanadskih hodočasnika. Dvije godine nakon prvog izdanja „*Na izvorima Međugorja*“, potaknuta mnoštvom prigovora na kvalitetu svog prvog rada, Klanac odlučuje izdati i knjižicu „*Na izvorima Međugorja: prigovori*“ gdje se pojedinačno osvrće na svaku od zamjerki, braneći žestoko svoje stavove. U intervjuu u *Glasniku Mira* br. 4 iz travnja 2006. god. Klanac pripovijeda: „*Od samoga početka služila sam i drugim hodočasniciima francuskoga govornog područja u susretima s franjevcima i s vidiočima. Sve sam više uranjala u fenomen Međugorja. Upoznala sam se i s ocem R. Laurentinom, francuskim novinarom, mariologom i teologom. Pratila sam ga godinama kako marljivo radi na svojim istraživanjima. Pomagala sam mu u prevođenju i tumačenju raznih spisa. Razotkrio mi je lice i naličje Međugorja, postali smo prijatelji i suradnici. On je i mene hrabrio i podržao me u radu. Kad sam prvi puta saslušala razgovore vidjelaca s fra Jozom Zovkom, fra Zrinkom Čuvalom i fra Viktorom Kosirom, oduševila sam se za istraživanja o tim prvim danima ukazanja. Vrijedan materijal je postojao, trebalo ga je pronaći. Sakupila sam 18 snimljenih razgovora iz prvih deset dana. To je najvrjedniji izvorni materijal koji postoji o Međugorju. Treba zahvaliti gospodinu Grgi Kozini, vjernom i vrijednom župljaninu, koji se pobrinuo da to ostane trajno urezano na zvučnoj vrpici.*“

Treći izvor koju sam koristio recentno je djelo britanskog teologa Donala Anthonya Foley, „*Medjugorje revisited: 30 years of visions or religious fraud*“. Ovo knjiga zapravo je nadopunjeno izdanje njegove „*Understanding Medjugorje*“ iz 2006. godine gdje autor mahom uspoređuje sadržaj već navedenih djela fra Sivrića i Klanac te poput fra Sivrića, donosi negativan sud o međugorskim događanjima, ukazujući detaljno na svaku od nepodudarnosti u kazivanjima vidjelaca. Za Foley, „*velika vrijednost tih vrpca leži u njihovoj spontanosti, u činjenici da su to živi dijalozi između*

dva svećenika i vidjelaca u kojima sve bitne pojedinosti o tome što se dogodilo tijekom prvog tjedna postaju očite. Oni su prikaz onoga što se zaista dogodilo, bez maske, i kao takve oni su esencijalno snažnije od poznatijih, ali mnogo kasnijih međugorskih svjedočanstava. Istina jest da su dijelovi vrpce nejasni, ali na njima svakako postoji dovoljno jasnih informacija kako bismo ih mogli smatrati primarnim izvorom materijala o Međugorju; u svakom slučaju, kvaliteta vrpce je i razumljiva s obzirom na okolnosti pod kojima su nastale. Ovi suvremeni razgovori nose daleko više težine o tome što se zapravo dogodilo tijekom tih presudnih prvih dana od bilo kojeg intervjua napravljenog kasnije; ali većina glavnih međugorskih kroničara ih je zanemarivala ili podcjenjivala“ (Foley 2011:28).

Pokušavajući ustanoviti autentičnost snimki, Foley prenosi Bélangerovu izjavu da su originalne vrpce pohranjene u međugorskoj župi sv. Jakova te da postoje kopije u mostarskom crkvenom arhivu, kao i kod Grge Kozine (Foley 2011:66). Bélanger je inače pribavio snimke od mostarskog biskupa te ih 1986. usporedio s onima koje je fra Sivrić dobio od Grge Kozine te ustanovio da su komplementarne. Nakon što je fra Sivrić 1987. transkribirao sve vrpce na francuski, Bélanger je zamolio biskupa Žanića, koji je govorio francuski, da pregleda svih 38 transkripata vrpce i njihov prijevod na francuski kako bi potvrdio njihovu točnost, što je biskup i učinio, pohvalivši fra Sivrićevu profesionalnost (Foley 2011:69).

Osim ove tri knjige, većina ostale literature temelji se na naknadnim intervjuima s vidiocima, poput knjige intervjua fra Janka Bubala s vidjelicom Vickom iz 1985. godine, „*Tisuću susreta s Gospom u Međugorju*“. No, zapravo jedini arhivski zapisi koje možemo smatrati neutralnima su upravo snimke fra Zovka i Grge Kozine. Na tragu takvog razmišljanja je i fra Sivrić koji drži da su te snimke vrlo vrijedan materijal što se tiče prvog tjedna ukazanja (Sivrić 1988:35) te ga čudi saznanje da se zapravo nitko od mnoštva autora koji su pisali do tada o Međugorju nije referirao na snimke. Fra Sivrić to objašnjava, po njemu evidentnom činjenicom, kako bi se razložnim tumačenjima određenih dijelova snimki inkriminiralo Međugorje kao svetište što pak većini zagovaratelja ne odgovara (1988:36). Kako bih pokušao sistematizirati sve ove podatke o transkriptima, ovdje ću navesti neke bitne informacije o sadržaju prve dvije spomenute knjige.

Kao što smo već spomenuli, Klanac navodi da je u posjedu 18 snimki razgovora (1997:204), ali u svojoj knjizi donosi transkripte samo od njih 12: „*Audio kasete osamnaest razgovora s vidiocima snimio Grga Kozina prema sljedećem redosljedu:*

1. 27. 6. 81. *prije podne-Jakov*
2. 27. 6. 81. *poslijepodne-Mirjana*
3. 28. 6. 81. *prije podne-Mirjana*
4. 28. 6. 81. *prije podne-Marija*
5. 28. 6. 81. *prije podne-Mirjana*
6. 28. 6. 81. *prije podne-Ivanka*
7. 28. 6. 81. *prije podne-Vicka*
8. 28. 6. 81. *prije podne-Jakov*
9. 28. 6. 81. *uvečer-na brdu ukazanja*
10. 28. 6. 81. *uvečer-Ivanka*
11. 28. 6. 81. *uvečer-Jakov*
12. 28. 6. 81. *uvečer-Mirjana*
13. 28. 6. 81. *uvečer-Ivan*
14. 29. 6. 81. *uvečer-na brdu ukazanja*
15. 30. 6. 81. *prije podne-Ivanka*
16. 30. 6. 81. *prije podne-Mirjana*
17. 30. 6. 81. *prije podne-Vicka*
18. 30. 6. 81. *uvečer-vidioci, Mica, Ljubica*

U uvodnoj rečenici Klanac zapravo pogrešno navodi da je Grgo Kozina snimio sve ove razgovore jer ih je većinom snimio sam fra Zovko – Grgo Kozina je tehnički obradio sve snimke osim onih pod brojem 9. i 14. koje je uistinu sam i snimio. Usporedbom ovih transkripata vidljivo je također da Klanac uopće ne spominje prva tri razgovora koja je obavio fra Čuvalo 27. 06. 1981. god. ujutro, prije povratka fra Zovka s puta natrag u Međugorje, što potvrđuje i Foley (2011:30).

Fra Sivrić, povrh već spomenutog podatka o 17 transkripata, u dodacima navodi 15 razgovora koje je transkribirao te jedan izvadak iz Vickinog dnevnika - prilog 4 (Sivrić 1988:399):

„Annexe 1 (fra Čuvalo) Entretien avec Ivanka, Vicka et Marija, le matin du 27 juin 1981

Annexe 2 (fra Čuvalo) Entretien avec Ivan, l'après-midi du 27 juin 1981

Annexe 3 (fra Čuvalo) Entretien avec Marija, le soir du 27 juin 1981

Annexe 4 (Document 68) Première tranche du Journal de Vicka, du 24 juin au 6 septembre 1981

Annexe 5 (fra Zovko) Entretien avec Jakov, l'après-midi du 27 juin 1981

Annexe 6 (fra Zovko) Entretien avec Mirjana, l'après-midi du 27 juin 1981

Annexe 7 (fra Zovko) Entretien avec Mirjana, le matin du 28 juin 1981

Annexe 8 (fra Zovko) Entretien avec Jakov, le matin du 28 juin 1981

Annexe 9 (fra Zovko) Entretien avec Jakov, le soir du 28 juin 1981

Annexe 10 (fra Zovko) Entretien avec Mirjana, le soir du 28 juin 1981

Annexe 11 (fra Zovko) Entretien avec Ivanka, le soir du 28 juin 1981

Annexe 12 (fra Zovko) Entretien avec Ivan, le soir du 28 juin 1981

Annexe 13 (fra Zovko) Entretien avec Ivanka, le matin du 30 juin 1981

Annexe 14 (fra Zovko) Entretien avec Mirjana, le matin du 30 juin 1981

Annexe 15 (fra Zovko) Entretien avec Vicka, le matin du 30 juin 1981

Annexe 16 (fra Zovko) Entretien avec Jakov, Mirjana, Ivanka, Vicka, Marija, Mica Ivankovic et Ljubica Vasilj-Glucic, le soir du 30 juin 1981, au retour de Cerno „

Usporedivši transkripte ovih dvaju autora te preslušavši snimke koje sam dobio od Grge Kozine, u slijedećim dvjema tablicama pokušao sam pregledno sistematizirati sve navedene dokumente.

Analiza sadržaja ustupljenih snimki, tablica 1.:

Kazeta	Vremenski kod snimke (u minutama)	Datum snimke	Opis razgovora	U Klanac (br. snimke)	U Sivrić (br. priloga)	Napomena
1A	00:00-20:00	28.6.1981.	Snimka događanja na Podbrdu u vremenu između 18:30-19:00	9.	/	Nije transkribiran kod Klanac. Kod Sivrića se navodi da će biti objavljen u svesku 2.
	20:00-47:41	30.6.1981.	fra Zovko s vidiocima uvečer	18. (str. 142-156)	A16 (str. 345)	
1B	00:00-33:47	30.6.1981.	fra Zovko s vidiocima uvečer	18. (str. 156-173)	A16 (str. 345)	
2A	00:00-30:00	27.6.1981.	fra Zovko s Jakovom, prije podne	1. (str. 57-69)	A5 (str. 247)	Kod Klanac nedostaju zadnje 2 minute transkripta.
	00:00-16:30	27.6.1981.	fra Zovko s Mirjanom, poslije podne	2. (str. 70-76)	A6 (str. 253)	
2B	16:30-31:00	28.6.1981.	fra Zovko s Mirjanom, prije podne	3. (str. 77-82)	A7 (str. 261)	Kod Klanac nedostaju zadnje 2 minute transkripta.

3A	00:00-07:20	28.6.1981.	fra Zovko s Jakovom, prije podne	8. (str. 83-86)	A8 (str. 267)	Nisu transkribirani od ovih autora.
	07:20-27:30	28.6.1981.	fra Zovko s Marijom, prije podne	4.		
3B	28:00-31:55	28.6.1981.	f ra Zovko s Mirjanom, prije podne	5.		Nisu transkribirani od ovih autora.
	00:00-01:20	28.6.1981.	fra Zovko s Mirjanom, prije podne	5.		Nisu transkribirani od ovih autora.
4A	01:20-24:45	28.6.1981.	fra Zovko s Ivankom, prije podne	6.		Nisu transkribirani od ovih autora.
	00:00-28:00	30.6.1981.	fra Zovko s Ivankom, ujutro	15. (str. 117-128)	A13 (str. 311)	
4B	28:00-30:36	30.6.1981.	fra Zovko s Mirjanom, ujutro	16. (str. 129)	A14 (str. 327)	
	00:00-21:00	30.6.1981.	fra Zovko s Mirjanom, ujutro	16. (str. 130-137)	A14 (str. 327)	
	21:00-29:50	30.6.1981.	fra Zovko s Vickom, ujutro	17. (str. 138-141)	A15 (str. 339)	

Usporedba transkripata razgovora s ostalih, nedostupnih snimki, tablica 2.:

Datum snimke	Opis razgovora	U Klanac (br. snimke)	U Sivrić (br. priloga)
27.6.1981.	fra Čuvalo s Ivankom, Vickom i Marijom, ujutro	/	A1 (str. 195) A2
27.6.1981.	fra Čuvalo s Ivanom, poslijepodne	/	(str. 211) A3
27.6.1981.	fra Čuvalo s Marijom, uvečer	/	(str. 223) A9
28.6.1981.	fra Zovko s Jakovom, uvečer	11. (str. 99-102)	(str. 269) A10
28.6.1981.	fra Zovko s Mirjanom, uvečer	12. (str. 103-111)	(str. 275) A11
28.6.1981.	fra Zovko s Ivankom, uvečer	10. (str. 87-98)	(str. 287) A12
28.6.1981.	fra Zovko s Ivanom, uvečer	13. (str. 112-116)	(str. 303)

Ono što je odmah primjetno je da u svim ovim zapisima nigdje nema snimke od dana 29. 06. 1981. god. Dok Klanac u popisu izvora navodi posjed snimke od tog dana (1997:204) pod rednim brojem 14. („*uvečer-na brdu ukazanja*“), ali ne donosi transkript, fra Sivrić u popisu izvora kaže (Sivrić 1988:386) da će transkripti snimaka Grge Kozine od 28. i 29. 06. biti objavljeni u drugom svesku njegove knjige koji bi trebao biti tiskan kasnije. Nažalost, svezak drugi nije nikad izdan već urednik knjige Louis Bélanger na svojoj internet stranici samo navodi da će dijelovi tog sveska biti u dogledno vrijeme djelomično objavljivani na internetu.

Sličnu, vrlo detaljnu usporedbu sadržaja transkripata Sivrića i Klanac donosi Foley pokušavajući utvrditi postoje li razlike između njih te koliko su te razlike relevantne: „...*možda i nije čudno da kada se ove dvije verzije transkripata usporede – jedna koju je napravila zagovarateljica Međugorja i druga koju je napravio kritičar, zaključak je da su gotovo iste. Međutim, ono što je prilično neobično je to da Klanac u potpunosti izostavlja prve tri snimke koje je snimio fra Čuvalo prije povratka fra Zovka. U svakom slučaju, transkripti preostalih vrpca, što se tiče osnovnih činjenica, su sukladni. Varijacije uglavnom uključuju razlike u poretku riječi, koje su razumljive s obzirom da su prijepisi u fra Sivrićevom originalnom francuskom izdanju prevedene s izvornog jezika (hrvatskog, op. a.) na engleski, a zatim na francuski jezik, dok je Daria Klanac prevodila izravno na francuski.*“ U ovom zadnjem podatku Foley griješi budući da je i fra Sivrić prevodio transkripte izravno s hrvatskog na francuski, a izvjesni Benoît Bélanger je potom s francuskog prevodio transkripte na engleski jezik što je fra Sivrić i naznačio u popisu izvora (Sivrić 1988:386). Foley dalje nastavlja svoju analizu: „*Preostala razlika između prijepisa može se kategorizirati na više načina. Prvo su kratki odlomci koje fra Sivrić vjerojatno nije bio u stanju uspješno prevesti, možda zato što je snimka bila lošije kvalitete ili zato što je bio stariji i slabijeg sluha nego Daria Klanac – treba imati na umu, naravno, da je s vremena na vrijeme materijal na kazetama vrlo konfuzan, s prekidima ili glasovima koji se neselektivno miješaju. To je također nagnalo fra Sivrića da povremeno zamijeni jednog govornika za drugog. No, isto tako, Klanac priznaje probleme s kojima se susrela pri transkribiranju snimki, i kaže da nije uspjela prepisati neke riječi i fraze. Druga kategorija razlika uključuje dijelove snimki koje Klanac uključuje, ali kojih nema u fra Sivrićevom tekstu – iako, u jednom slučaju koji uključuje snimku intervjuja između fra Zovka i Ivana, u večeri 28. lipnja, fra Sivrić donosi više materijala nego Klanac. Bitno je naglasiti da “nestali” materijal nije presudan za argumente iznesene u ovoj knjizi, a uglavnom proizlazi iz dva intervjuja s Jakovom, najmlađim od vidjelaca. U intervjuu provedenom ujutro 27. lipnja 1981. Klanac donosi oko 40% više materijala nego fra Sivrić, dok u intervjuu 28. lipnja postoji ozbiljnije*

neslaganje, budući da Klanac donosi oko 80% više materijala (Foley 2011:31). Što se tiče snimke razgovora s Mirjanom ujutro 28. lipnja, Klanac donosi oko 50% više materijala, ali u pitanju je zapravo samo opis iskustva s više detalja tijekom intervjua s fra Zovkom. Nije jasno zašto taj materijal nedostaje kod fra Sivrićevih vrpce, ali moguće da se tijekom procesa kopiranja nije mislilo da je vrijedan očuvanja, ili možda iz praktičnih razloga kao što je pokušaj stavljanja razgovora na kasete različitog trajanja. Ili je osoba koja je radila kopiranje, Grgo Kozina, možda zabunom propustila kopirati neke od intervjua u cijelosti. Dakako, ne čini se da iza toga stoji neka zla namjera budući da su razlike u biti prilično bezazlene“ (Foley 2011:32).

Na kraju ovog poglavlja, Foley zaključuje: „Važno je shvatiti, međutim, da je većina vrpce, u transkriptima oba autora, gotovo identična, ako dozvolimo razlike u redoslijedu riječi i ostalo gore navedeno. To također uključuje i druga manja razmatranja, kao što su kratki nerazumljivi dijelovi koje fra Sivrić savjesno navodi. Materijal na sedam od dvanaest vrpce kojima se bavi Daria Klanac je identičan kao i onaj koji se nalazi u fra Sivrićevim transkriptima, i općenito, ako izuzmemo tri već navedene vrpce, one koje uključuju Jakova i Mirjanu, otprilike 92% materijala je zajedničko oboma autorima. Ako uključimo i te vrpce, možemo oko 85% materijala smatrati u biti istim.“ (2011:33).

Zanimljiv je i puni krug koji je Grgina snimka petog dana ukazanja napravila vrativši se do samih vidioca u trenutku kada Janko Bubalo (1985:19) pušta dio te snimke vidjelici Vicki kako bi je podsjetio na događanja od četiri godine prije. To je ujedno i prvi put da je ta Grgina snimka izašla u tiskanom obliku:

Nego, ako nisi previše umorna, bi li malo poslušala dio snimka uživo s toga ukazanja. Da se malo podsjetiš kako je to izgledalo?

V - Ma, kako ne! A odakle ti to?

J - To sad nije važno, nego evo da poslušamo. Snimak nije baš tako dobar.

Znaš kako je bilo snimati u onim dračama, ali ipak... Evo, poslušaj...

(Snimatelj Grgo Kozina) »Vjetar puše... Drače se ljuljuškaju... Eno, njih

šestero. Ustaju... Mole Zdravomariju... »Gospe moja, šta želiš od nas?«

(Vicka) »Gospe moja, šta želiš od naših sveštenika?«

(Vicka: tri puta) »Rekla je da čvrsto vjeruju.«

(Vicka) »Gospe moja, što se baš ne ukažeš u crkvi da te svak živ vidi?«

(Vicka) [Blaženi oni, koji ne vidješe, a vjeruju.]

(Vicka) »Gospe moja, očeš li nam opet doći?«

(Vicka) [Oću, na isto mjesto.]

(Vicka) »Gospa moja, voliš li da više pjevamo ili molimo?«
 (Vicka) »Kaže: oboje.«
 (Vicka) »Gospa moja, šta želiš od ovoga naroda ovdje što se skupio?«
 (Vicka) »Otišla je... Opet ćemo moliti.«
 (Vicka) »Nije nam ništa rekla.«
 (Vicka) Vicka se krsti i moli (svi mole) Očenaš, Zdravomarijo i Slava Ocu (dva puta). Gospa opet dolazi, a vidioci uglas: »Evo je!« Pjeva se: »Marijo, o Marijo« i još nešto. »Govori nam da smo anđeli njezini. Dragi anđeli, tako nam kaže.«
 (Vicka) »Gospa moja, šta želiš od ovoga naroda ovdje?«
 (Vicka ponavlja tri puta) »Rekla je, odgovor je dala da ovaj narod koji je ne vidi vjeruje isto kao i mi, nas šestero, koji je vidimo.«
 (Vicka) »Gospa moja, očeš nam ovdje na zemlji ostavit ikakva znaka da uvjerimo ovaj narod da nismo bili lažljivi - da ne lažemo - da se s tobom ne izigravamo?«
 (Vicka) Gospa nestaje...
 (Snimatelj Grgo Kozina) »Oće li opet doći?«
 (Snimatelj Grgo Kozina) »Prolaza malo... Cesta je puna... Auta sve doli do Beljine prodavnice... Sve puno... «

V - E, vidiš, moj pratre, kako je to bilo! Niko ne zna kako nam je bilo! Ali mi smo bili ko u rajuu.“

*U uglatim zgradama su navodne Gospine riječi koje Vicka ponavlja.

V – Vicka

J – Janko Bubalo

Ako govorimo o prijedporima oko kojih se spore zagovornici i protivnici čuda u Međugorju, mogli bismo navesti veliku količinu detalja koji su obrađeni u stotinama knjiga i internetskih stranica s jednog ili drugog aspekta. U tom okviru prijedpora nalazimo problematiku infantilnog sadržaja Gospinih upućenih poruka, činjenicu da su vidioci na početku ukazanja, iako u „ekstazi“, mogli čuti i razumjeti pitanja postavljena iz mnoštva te na njih odgovarati, dok su kasnije tvrdili da su potpuno nesvjesni svijeta oko sebe u stanju „ekstaze“ te primjerice teoriju da iza cijele priče ukazanja stoji ili hrvatska nacionalistička politička agenda ili pak želja franjevacu za svojevrsnim odmetništvom od Crkve.

No, ako suzimo područje nesuglasica samo na problematiku ovih audio snimki i transkripata, kao ilustracija prijedpora poslužiti će detalj koji se posebno ističe u većini izvora vezanih uz analizu snimki. U pitanju je

informacija koju su vidioci prenijeli sedmog dana ukazanja, 30. 06. 1981., da će se Gospa ukazivati još samo tri dana, dakle, da će ukazanja završiti u petak, 3. srpnja 1981. god. Fra Sivrić (1988:44) navodi kako su vidioci, točnije Mirjana, a kasnije i Ivanka, prenijeli Gospin odgovor da će se pojavljivati još samo tri dana. Ta izjava zabilježena je nekoliko puta na audio-snimkama, a potvrđuju je i socijalna radnica Mica Ivanković i Ljubica Vasilj Gluvić, službenica u sarajevskom Republičkom izvršnom vijeću. Naime, Mica i Ljubica provele su cijeli utorak, 30. 06. 1981., s petero vidioca vozeći ih automobilom po Hercegovini, vodeći ih na ručak i slastičarnicu kako bi ih zadržale do navečer te vidjele hoće li im se Gospa ukazati i na drugom mjestu osim Bijakovića. Popodne, oko 18 sati, kraj nedalekog mjesta Cerno s kojeg postoji izravna linija vidljivosti prema Podbrdu, shvativši da neće stići na vrijeme natrag u Međugorje, djeca su izletjela iz auta te imala ukazanje kraj ceste gdje im je Gospa odgovorila da će se ukazivati još tri dana. Izvod iz transkripata to i potvrđuje:

„Mirjana: Pitala sam, (Gospu) koliko će dana ostat s nama. Koliko će dana točno ostat s nama. Ona je rekla: “tri dana...”

fra Zovko: Još?

Mirjana: Još “tri dana”. Znači do petka. (Zaključuje Mirjana)“

Klanac ovu neskladnost u izjavama objašnjava apologetski i ne baš uvjerljivo: „U ovom kratkom razgovoru krije se smisao i tajna (zagonetka) čitavog raspleta. Ako je Gospa doista izgovorila te dvije riječi “tri dana”, onda je time očitovala veliku majčinsku brigu za vidiocne i spasila ih u tom trenutku od zatvora i bolnice.“ (1987:27).

Fra Sivrić podsjeća da su fra Zovku, samo dan ranije, na isto postavljeno pitanje, vidioci rekli da im je Gospa poručila da će se ukazivati koliko god će to oni htjeti (1988:47).

Sličnih primjera nesuglasja postoji mnoštvo te bi ih bilo nemoguće sve navesti u ovako kratkoj preglednoj analizi. Umjesto zaključka mogli bismo reći kako svi navedeni zvučni zapisi ostavljaju još puno prostora za daljnju analizu iz raznih aspekata znanosti, iako ne treba gajiti iluzije da će ikada bez zadržke i na zadovoljstvo svih u potpunosti moći biti interpretirani. Bilo bi svakako zanimljivo razmotriti njihovu ulogu i težinu u okviru trenutačnih vijećanja vatikanske komisije čija se odluka uskoro očekuje budući da ne vjerujem da takva odluka može zanemariti postojanje i važnost ovih zapisa. Bez obzira na ishod odluke, ako ikada kao konačna i bude donesena, malo je vjerojatno da će se nakon više od trideset godina hodočašćenja milijuna ljudi u Međugorju po tom pitanju išta promijeniti.

LITERATURA:

BUBALO, J., 1985. *Tisuću susreta s Gospom u Međugorju. O svojim iskustvima govori vidjelica Vicka*. Jelsa: Župni ured Jelsa.

FOLEY, D. A., 2011. *Međugorje revisited: 30 years of visions or religious fraud?*. Nottingham: Theotokos Books.

SIVRIĆ, I. i L. Bélanger., 1988. *La face cachée de Međugorje*. Saint-François-du-Lac, Québec: Éditions Psilog.

SIVRIĆ, M. 1979. *Međugorje i Bijakovići u Brotnju*. Međugorje: Mjesna zajednica Međugorje

SULLIVAN, R., 2004. *The miracle detective: an investigation of holy visions*. New York: Atlantic Monthly Press.

ŠKUNCA KLANAC, D., 1997. *Na izvorima Međugorja*. Mostar: Ziral.

ŠKUNCA KLANAC, D., 1999. *Na izvorima Međugorja: prigovori*. Mostar: Ziral.

INTERNETSKI I OSTALI IZVORI:

MARTIN, Jean-Louis. 1985. *Rapport sur les "apparitions" de Međugorje*. <http://www.marcocorvaglia.com/files/Rapport.pdf>

MARTIN, Jean-Louis. 2012. *Documented Account of the First Ten Apparitions*. <http://www.marcocorvaglia.com/files/Documented%20account%20apparitions.pdf>

*** *Treba zašutjeti kako bi snaga poruke unišla u naš život*. Glasnik Mira, travanj 2006., br. 4. Međugorje: Informativni centar „Mir“

Contribution to the Study of the Phenomenon of Međugorje: Sound Recordings From the Early Days of Apparitions

(Summary)

In this paper, the author analyzes the ways of applying sound recordings and interviews from the early days of the alleged apparitions in Međugorje. Among the multitude of available literature about Međugorje, only a few authors seriously deal with these recordings by assessing their archival and content value. The reason for the lack of interest could be looked for in the fact that certain parts of the recording do not allow too many arbitrary interpretations and are often disputed and underestimated by the advocates of the apparitions in Međugorje.